

המכללה הבין זרועית לפיקוד ולמטה

רוני אפפלד, דב צביאלי, אלדד תמוז

פעילות חיל הים במפרץ אילת במבצע קדש (סיני).

תקציר

כחלק מתכנון מבצע קדש הוטל על חטיבה 9 להתקדם לאורך ציר החוף מאילת ועד שארם א-שיח' ולכבוש את מיצרי טירן. תפקידו של חיל הים במבצע היה לסייע לחטיבה 9 על-ידי הנחתת טנקים ותספוקת מהים.

לצורך ביצוע המשימה עמדו לרשות חיל הים מספר נמכ"ים (נושאות מכוניות) סירת ברזל ממונעת ("ברזלית") והגוררת "עובדה" שגויסה, מותקנה והפכה לספינת הדגל בפק ודו של סא"ל עציון, מפקד זירת ים-סוף.

לאחר תיספוק חטיבה 9 בדהב, המשיך הכוח הימי דרומה, הנחית מספר טנקים באזור ראס-נצרני ונכנס אל מפרץ שארם א-שיח'. בהמשך הנחיתו הספינות כוחות רגליים שהשתלטו על האיים טירן וסנפיר, הממוקמים בפתח מפרץ אילת.

מבצעים מקדימים – "עומר" ו "ירקון".

עוד בשנת 1955 החלו במטכ"ל תכנונים להגעה בדרך היבשה לשארם א-שיח', במטרה לפתוח את מיצרי טיראן שנסגרו על-ידי המצרים. על-פי נתוני המודיעין היה ידוע כי רוב הציר עביר, למעט קטע אחד בין עין-פורטגה לדהב עליו היה חסר מידע.

לאור זאת תוכנן מבצע "ירקון": חוליה של 6 קצינים וחוגרים מחטיבת גבעתי בפיקודו של סא"ל אשר לוי (מג"ד 51), הובלה בספינת דיג מגוייסת והונחתה בליל 9-10 ליוני 1955 בחוף דהב. על-פי התכנון, תנועת החוליה נעשתה בלילה בלבד. בשעות היום בהן הטמפרטורה עלתה עד כ- 50° נחו הלוחמים במקום מסתור מוצל. בכל יום הצניח מטוס

מים לאנשי החוליה באתרים שנקבעו מראש . בליל 12-13 ביוני הגיעו אנשי החוליה לסוף מסעם, הכשירו מנחת מאולתר למטוסים קלים ופוננו מהמקום על- ידי מספר מטוסי פייפר של חיל האוויר. רק מספר ימים לאחר סיום המבצע, התברר כי משמר הגבול המצרי עלה על עקבות החוליה, וסיור של רוכבי גמלים רדף אותם, אך הגיע למנחת שעות מספר לאחר שאנשי החוליה פונו על-ידי המטוסים.

נמצא כי הקטע שנבדק אכן עביר לכלי רכב . נתון זה היה חשוב מאוד לתכנון מסעה של חטיבה 9 לשארם א-שיח' במלחמת סיני, (את החטיבה ליוו שניים מאנשי החוליה - אשר לוי ודב שמחוני).

משימת חטיבה 9

ביום חמישי ה- 2 לנובמבר 1956, לאחר כארבע ימים שבהם נכתש הצבא המ צרי על-ידי צה"ל בגזרות הצפוניות של סיני, הוטל על חטיבה 9 שהייתה מרוכזת סביב ראס א- נקב (בסביבות אילת), להתקדם לאורך החוף המזרחי של חצי האי סיני ולכבוש את מיצרי טיראן, שארם א-שיח' ואת האי טירן (יוטבת). אזור החוף של מפרץ אילת הנפרש לאורך של כ- 230 ק"מ, היה שומם יותר מרוב חלקיו האחרים של חצי האי- סיני ולא עברה בו כל דרך ראויה לשמה. יתר על כן תנאי השטח והעבירות היו קשים מאוד, דבר שהעמיד בסימן שאלה את היכולת להניע כלי רכב לאורך הנתיב המתוכנן.

נתיב המסע המתוכנן של חטיבה 9 היה מרוחק מאוד מבסיסי חיל האוויר הישראלי, ומטוסיו לא יכלו לשהות מעליו יותר מ- 5 עד 10 דקות בטרם יאלצו לחזור לבסיסיהם לתידלוק. מכאן שברור היה כי שיירה איטית הרתוקה לנתיב אחד, באין אפשרות לסטות ממנו להתפזר או לחמוק ממטוסי האויב על-ידי תנועה, הייתה עלולה להוות מטרה מועדת ונוחה לחיל האוויר המצרי. זה היה למעשה השיקול העיקרי של הפיקוד הישראלי, בעכבו את צאתה של חטיבה 9 עד לאחר שהוכרעו הקרבות ביתר זירות הקרב, עד שחיל האוויר הישראלי יוכל להקדיש את מלוא כוחו להגנה על השדרה הנעה במדבר.

החטיבה מנתה שני גדודי חי"ר ממונע (על זחל"מים ורכב בעל הנעה קדמית), יחידת סיור, יחידות-סיוע ויחידת טנקים שהובלה בדרך הים, והייתה מתוכננת לנחות מהים בדרום מפרץ אילת ליד ראס נאצרני.

על מנת שחטיבה 9 תעמוד במשימתה, הוחלט כי היא תישא עמה את כל אספקתה ותחמושתה, לפחות עד שתגיע לדהב, לשם תוכננה הובלת אספקה בדרך-הים.

הערכות כוחות חיל הים באילת לסיוע חטיבה 9

ביום ראשון, ה- 28.10.56 הוחלט להעביר ארבעה נמכי "ס1" ל"אילת". הנמכיים – שהיו בשימור במגרש הכדורגל בבה"ד [ב"בת-גלים"]. הועברו לנמל, הורדו באמצעות מנוף למים, נבדקו והועמסו על קרונוט רכבת בדרכם לבאר-שבע.

המשך הדרך נעשתה ע"ג מובילים (אוטו-קר) של מפעלי הפוספטים בים המלח, דרך מצפה רמון (מעלה העצמאות)!!!

קבלת הפנים בנמל אילת הייתה לבבית אך קצרה. והנחתות הוחלקו הימה ללא גינונים והצטרפו ל"ציי" שהורכב עד אז מסירת ברזל אחת "ברזלית" ומגוררת מגוייסת "עובדה" שמותקנה במכשירי קשר ובמספר מקלעים והפכה לספינת הדגל של המבצע.

סיוע כוחות חיל הים לחטיבה 9 בדרכה אל שארם א- שיח'

ב- 2 לנובמבר 1956, החלה חטיבה 9 את מסעה הארוך, דרומה לאורך מפרץ אילת, או כפי שהגדיר זאת בהומור מפקד החטיבה אל "מי יפה" "זאת היא יציאת מצרים בכיוון הפוך". אנחנו נעבור את אותה הדרך בה עבר מש"ה רבנו ארצה – אבל בכיוון השני. לא נהיה הנרדפים כי אם הרודפים".

ב- 3 לנובמבר הגיעה החטיבה לאחר מסע בתנאי שטח קשים לדהב, וכבשה את המקום לאחר קרב קצר. אנשי חיל הים שהגיעו לחוף דהב בדרך הים מאילת, החלו בודקים את קרקעית המפרץ, כדי לקבוע את המקום הנוח ביותר לנח יתת הנמ"כים שהביאו דלק ואספקה לחטיבה.

מספר אחד ממפקדי הנחתות "הפלגנו לאורך ציר ההתקדמות של חיל הרגלים . מידי פעם קיבלנו בקשה לסיוע ממפקדי הכוח היבשתי , ופתחנו בירי על האויב ". לוחם אחר מאנשי הנחתות הוסיף "נראה שהאויב נדהם, הם לא ציפו לחטוף אש מצד הים".

לאחר כיבוש "דהב" המשיכה החטיבה במסעה דרומה . ב- 4 בנובמבר חלפה על פני מוצב תותחי החוף - ראס נצרני, שננטש על ידי המצרים ובכך למעשה הוסר המצור הימי.

בנקודות מסוימות לאורך החוף נתקעו כלי הרכב של חטיבה 9, לאחר שאזל להם הדלק . מצבם היה קשה , הואיל וכמעט לא הייתה אפשרות לספק להם את הדרוש באמצעות הדרכים המשובשות. כאן מלאו הנחתות תפקיד חיוני, כשחשו אל החוף וסיפקו לכלי הרכב של החטיבה את הדלק היקר . תאר אחד מאנשי הנחתות את אופי הפעילות "רק מי שראה פעם את סלעי האלמוגים במפרץ ומכיר את זרמי הים הבוגדניים , יוכל להבין את ההישג שהשגנו".

בתאריך ה- 5 לנובמבר כבשה חטיבה 9 את שארם א- שיח' לאחר קרב קשה. הכוח המצרי שעמד מול החטיבה, כלל שני גדודי חי"ר מחופרים ומצויידיים בתותחים, (הפריגטה מצרית "ראשיד" נמלטה לסעודיה טרם הקרב).

גם בכיבוש שארם א- שיח' הייתה תרומתו של חיל הים חשובה ביותר, שכן הנחתות הביאו עימן טנקים קלים שהשתתפו בקרב (ראה תמונה 1).

¹ נחתת קטנה, שהיתה מסוגלת לשאת טנק בינוני אחד. חימוש- 2 מקלעי "0.5. צוות- 5 אנשים.

תמונה 1 : נחתת חיל הים פורקת טנק MX-13 בחוף שארם א- שיח'

לאחר כיבוש שארם א- שיח' הובילו הנמ"כים כוח חי"ר קטן אל האי טירן . האי הנמצא בכניסה מהים האדום אל מפרץ אילת היה שייך לסעודיה , אולם עם תום מלחמת השחרור הועבר על ידה למצרים, על מנת לסייע להם לחסום כניסת ספינות ישראליות למפרץ אילת. הכוח לקח עימו את הקולונל המצרי ששרת כמפקד שארם א- שיח', על מנת שיודיע לחייליו על הכניעה. ברם האי נמצא ריק ונטוש, שכן חיל המצב המצרי הקטן שהיה מוצב בו הספיק להימלט ברגע האחרון אל החוף הסעודי השכן ממול.

גם לאחר שהסתיים מבצע סיני , לא תמה עבודתן של ספינות חיל הים . פעילותן הייתה חשובה ביותר, שכן הן הובילו באופן שוטף אספקה מנמל אילת אל כוחותינו לאורך המפרץ. בדרכן חזרה צפונה הובילו הספינות שבויים מצריים רבים , שפוננו מהשטח בדרכם אל מחנות השבויים בישראל.

ביבליוגרפיה:

- אתר המורשת של עמותת חיל הים <http://www.hi-teach.com/navy>
- אלדר, מ., 1993. **שייטת 13 – סיפורו של הקומנדו הימי**. ספריית מעריב, ת"א.
- גולן, א., 1968. **מערכת סיני**. משרד הביטחון – ההוצאה לאור, ת"א.
- גפנר, ב. (ע), 1957. **ספר מלחמת סיני**. הוצאת לדורי, ת"א.
- דיין, מ., 1965. **יומן מערכת סיני**. הוצאת עם הספר. ת"א.
- פ., ז., 1956. **חיל הים כובש את מפרץ אילת**. בתוך: פיק, ר., (ע'). **מערכות-ים בטאון חיל-הים**, ל"א, צבא הגנה לישראל הוצאת מערכות, ת"א, עמ' 54-54.
- ריינגולד, א., 1966. **המסע אל שארם א-שיח'**. ספריית מעריב. ת"א.
- תלמי, מ., 1957. **כך לחמנו בסיני**. הוצאת עמיחי, ת"א.
- צביאלי דוד, לוחם בחטיבה 9 (דברים בע"פ).